

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧОРТКІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПІДПРИЄМНИЦТВА І БІЗНЕСУ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ЧННІБ ЗУНУ

Надія КУЛЬЧИЦЬКА

2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-
педагогічної роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ

2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

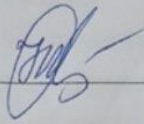
з дисципліни «Менеджмент»
ступінь вищої освіти – бакалавр
галузь знань – 07 Управління та адміністрування
спеціальність – 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок
освітньо-професійна програма – «Фінанси, банківська справа та
страхування»

кафедра фундаментальних та спеціальних дисциплін

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Екз. (сем.)
Денна	2	3	30	30	4	8	78	150	3
Заочна	2	3	8	4	–	–	138	150	3

Чортків – ЗУНУ
2024

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 10 від 23.06.2023 р.).

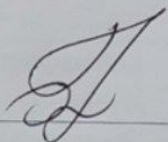
Робочу програму склала к.е.н., доцент Наталія ДОМБРОВСЬКА

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін (протокол № 1 від 28.08.2024 р.)

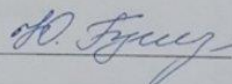
Завідувач кафедри Людмила ДЕРМАНСЬКА

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» (протокол № 1 від 30.08.2024 р.)

Керівник групи
забезпечення спеціальності

 Ольга КИРИЛЕНКО

Гарант ОПП

 Юлія БУГЕЛЬ

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕНЕДЖМЕНТ»

1. Опис дисципліни «Менеджмент»

Дисципліна «Менеджмент»	Галузь знань, спеціальність, освітньо- професійна програма, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS–5	Галузь знань – 07Управління та адміністрування	Нормативна дисципліна циклу професійної та практичної підготовки Мова навчання - українська
Кількість залікових модулів –5	Спеціальність –072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок	Рік підготовки: <i>Денна – 2</i> <i>Заочна – 2</i> Семестр: <i>Денна – 3</i> <i>Заочна – 3</i>
Кількість змістових модулів - 2	Освітньо-професійна програма – «Фінанси, банківська справа та страхування»	Лекції: <i>Денна – 30</i> <i>Заочна – 8</i> Практичні заняття: <i>Денна – 30</i> <i>Заочна – 4</i>
Загальна кількість годин – 150	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: <i>Денна – 78</i> <i>Заочна – 138</i> Тренінг: <i>Денна – 8 год.</i> Індивідуальна робота: <i>Денна – 4</i>
Тижневих годин: – 10 год., з них аудиторних – 5год.		Вид підсумкового контролю–екзамен

2. Мета й завдання вивчення дисципліни «Менеджмент».

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Метою дисципліни «Менеджмент» є формування висококваліфікованих фахівців у галузі управління та менеджменту. Програма та тематичний план дисципліни орієнтовані на глибоке та ґрунтовне засвоєння студентами сукупності знань з питань організації управління і координації підприємств та навчитися правильно їх застосовувати в практичній діяльності, а також ознайомитися з проблемами функціонування підприємств різних форм власності та різних видів діяльності в умовах переходу до ринкової економіки.

Ця дисципліна відноситься до спеціалізованих економічних наук, які формують фаховий рівень майбутніх економістів, що будуть зайняті в різноманітних сферах народного господарства.

Курс «Менеджмент» охоплює концептуальні, методологічні та практичні аспекти управління підприємствами. Названий курс повинен сприяти формуванню висококваліфікованих фахівців у галузі управління та менеджменту.

2.2. Завдання вивчення дисципліни.

Завданням вивчення дисципліни «Менеджмент» є теоретична підготовка студентів із питань:

- сутності основних понять і категорій менеджменту та управління;
- системи методів управління;
- змісту процесів та технології управління;
- прийняття управлінських рішень;
- інформаційного та комунікаційного забезпечення процесу управління;
- керівництва та лідерства, стилів керівництва;
- психологічних аспектів управлінської діяльності;
- етики і відповідальності у менеджменті;
- ефективності управління.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК10. Здатність працювати у команді.

Фахові компетентності спеціальності (СК):

СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни.

Дисципліна «Менеджмент» базується на знаннях, отриманих в рамках вивчення наступних дисциплін: «Економіка підприємства», «Психологія професійної діяльності», «Фінанси», «Маркетинг», «Макроекономіка», «Мікроекономіка».

2.5. Програмні результати навчання.

Програмні результати (ПР) дисципліни «Менеджмент»

ПРН20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

ПРН21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави

2. Програма навчальної дисципліни «Менеджмент» **Змістовий модуль 1. Теоретичні основи менеджменту**

Тема 1. Менеджмент: сутність, роль та методологічні основи

Менеджмент як специфічна сфера людської діяльності. Менеджмент та управління. Система відносин в організації як предмет вивчення менеджменту. Менеджмент як система наукових знань. Менеджмент як мистецтво управління. Суб'єкт і об'єкт менеджменту. Менеджер як основний суб'єкт управління. Рівні менеджменту. Ролі менеджера в організації за Г. Мінцбергом. Якості, необхідні менеджерам.

Закони та закономірності менеджменту. Сутність, природа та роль принципів менеджменту в досягненні мети організації.

Література: [8, 10, 11, 15].

Тема 2. Розвиток менеджменту як науки управління

Передумови виникнення науки управління. Існуючі парадигми менеджменту. Класична теорія менеджменту (школа наукового управління й адміністративна школа управління): напрямки і цілі досліджень; основні здобутки; значення для сучасної практики; обмеженість. Неокласична (поведінкова) теорія менеджменту (школа людських стосунків і школа організаційної поведінки): спрямованість досліджень; внесок у розвиток науки управління; основні переваги і недоліки. Кількісна теорія менеджменту: основні ідеї; внесок у розвиток теорії управління; напрямки використання досягнень. Особливості формування сучасної моделі менеджменту в Україні.

Література: [5, 6, 7, 8, 15].

Тема 3. Організація як об'єкт управління

Поняття організації. Ознаки організації. Внутрішнє середовище організації, взаємозв'язок внутрішніх змінних. Різновиди організацій: органістичні та механістичні, прості та складні, формальні та неформальні.

Загальні риси організацій: ресурсний, вертикальний та горизонтальний поділ праці, залежність від зовнішнього оточення, об'єктивність управління, структуризація.

Організація як відкрита динамічна система: керуюча та керована підсистеми. Ефект синергії. Модель організації як відкритої системи: параметри «входу», процес перетворення, параметри «виходу».

Зовнішнє середовище організації: фактори прямої та непрямой дії. Загальні характеристики зовнішнього середовища: об'єктивність, взаємозв'язок факторів, складність, динамічність, невизначеність. Оцінка факторів зовнішнього середовища.

Література: [4, 7, 9, 10, 14].

Тема 4. Планування як загальна функція менеджменту

Сутність і зміст планування як функції менеджменту, його види та їхній взаємозв'язок. Основні елементи системи планування. Етапи процесу планування: визначення місій та цілей; оцінка сильних і слабких боків організації; розроблення стратегії. Базові стратегії.

Оперативне планування на засадах застосування адміністративних та економічних важелів. Тактика, політика, процедури, правила. Загальна характеристика бізнес-планування.

Поняття місії в управлінні та класифікація цілей організації. Ієрархічна підпорядкованість, субординація цілей організації. Традиційний процес постановки цілей. Концепція управління за цілями.

Література: [1, 8, 12, 13, 15].

Тема 5. Організування як загальна функція менеджменту

Сутність організаційної діяльності та її місце у системі управління. Поняття та складові організаційної діяльності.

Повноваження, обов'язки, відповідальність. Процес делегування повноважень і відповідальності. Типи повноважень. Вертикальна та горизонтальна структуризація управління. Скалярний процес.

Вертикальна координація та горизонтальна координація. Департаменталізація.

Сутність організаційної структури управління та її роль у досягненні мети. Елементи структури. Види організаційних структур управління. Лінійні та функціональні організаційні структури управління. Комбіновані організаційні структури управління. Одноосібне керування: поняття, сутність. Централізація і децентралізація.

Принципи побудови організаційних структур управління. Фактори, які впливають на формування організаційної структури. Критерії оцінки організаційної структури управління. Методи вибору організаційної структури управління. Проектування організаційних структур управління. Формування структурних елементів.

Література: [4, 7, 9, 10, 11].

Тема 6. Контролювання як загальна функція менеджменту

Поняття контролю та його місце у системі управління. Принципи і цілі функції контролювання. Етапи процесу контролювання: формування стандартів вимірювання, порівняння фактичного виконання зі стандартами, оцінка та регулювання.

Модель процесу контролювання. Процес контролювання. Зворотній зв'язок при контролі. Види управлінського контролю.

Література: [1, 6, 7, 8, 11, 16]

Тема 7. Мотивування як загальна функція менеджменту

Значення людського фактора в управлінні організацією. Психологічні та фізіологічні особливості працівника. Поняття мотивування. Принципи врахування інтересів у мотивації. Взаємозв'язок потреб, спонукань, цілей і винагород працівника в процесі мотивування. Теорії і моделі процесів мотивування: змістовний і процесний підходи. Зіставлення теорій мотивування. Засоби мотиваційного впливу. Стимулювання праці: цілі, принципи, види, форми.

Література: [1, 6, 7, 8, 11, 16]

Змістовий модуль 2. Етика управління та ефективність менеджменту

Тема 8. Менеджмент груп і команд

Поняття груп. Класифікація груп: формальні та неформальні групи. Причини виникнення груп: однорідність виконуваних завдань, наявність економічних інтересів, соціально-психологічні причини. Основні відмінності між формальними та неформальними групами – цілі, причини виникнення, вплив на членів групи, лідер, комунікації, міжособові стосунки, контроль. Типи формальних груп: командні групи,

робочі групи, комітети. Особливості створення та функціонування. Неформальні групи як спонтанні утворення. Особливості неформальних груп.

Модель Д. Хоманса. Взаємодія формальних та неформальних груп. Сучасні моделі управління формальними і неформальними групами. Способи активізації роботи груп і команд.

Література: [1, 6, 7, 8, 11, 16]

Тема 9. Управління конфліктами і стресами в організації

Поняття конфлікту та природа конфлікту. Функціональні та дисфункціональні конфлікти. Відкриті та скриті конфлікти. Типи конфліктів. Причини виникнення конфліктів. Конфлікт як процес. Модель виникнення конфлікту та управління ним. Структурні та міжособові методи управління конфліктною ситуацією.

Поняття та природа стресу. Причини виникнення стресів. Організаційні фактори причин стресу. Особистісні фактори причин стресу. Необхідність нейтралізації стресів. Управління стресовими ситуаціями. Заходи для регулювання стресового стану.

Література: [1,4,7,8, 16]

Тема 10. Влада і лідерство

Суть влади та відповідальності управління. Поняття та загальна характеристика керівництва. Основні фактори та визначальні аспекти керівництва. Основи керівництва: вплив, лідерство, влада. Адаптивне керівництво. Влада як елемент примусу. Форми впливу та влади.

Сутність та походження лідерства. Теорії лідерства. Основні типи лідерства та інструменти його забезпечення. Поняття стилю керівництва та континіуму стилів керівництва. Характеристика та класифікація стилів керівництва. Фактори та передумови формування стилів керівництва. Критерії оцінки стилю менеджера. Загальна характеристика моделі сучасного менеджера. Емоційна компетенція менеджера. Методи формування функціонально адаптованого менеджера.

Література: [1, 6, 8, 10, 15].

Тема 11. Управлінські рішення як інструмент менеджменту

Сутність управлінських рішень. Управлінське рішення як результат управлінської діяльності. Класифікація управлінських рішень. Умови прийняття управлінських рішень.

Фактори, що впливають на процес прийняття управлінських рішень. Моделі прийняття управлінських рішень. Взаємозалежність рішень. Підходи до прийняття рішень. Різновиди технологій прийняття рішень. Якість управлінських рішень.

Література: [1,2, 6, 8, 14, 15, 17].

Тема 12. Інформація та комунікації у менеджменті

Інформація, її види та роль у менеджменті. Носії інформації. Класифікація інформації. Вимоги до інформації. Комунікації і управлінська діяльність Сутність комунікацій.

Комунікаційний процес. Сприйняття комунікацій. Комунікаційні канали. Невербальні комунікації. Зворотний зв'язок в комунікаціях. Організаційні комунікації. Формальні канали комунікацій. Неформальні канали комунікацій.

Командні комунікації. Управління організаційними комунікаціями. Комунікаційні бар'єри. Подолання комунікаційних бар'єрів.

Література: [1, 3, 4, 9, 11, 14, 16,21]

Тема 13. Етика управління та імідж організації

Поняття іміджу організації та особливості його формування. Задачі іміджу. Створення іміджу фірми. Характеристика етапів створення іміджу. Основні засоби формування іміджу.

Особливості формування фірмового стилю. Віртуальна атрибутика фірмового стилю. Характеристика головних елементів іміджу організації. Головні ланки іміджу фірми: відповідальність, швидкість, результативність

Вплив іміджу на конкурентоздатність організації. П'ять джерел формування додаткової цінності за Джоунсоном. Методологічні основи побудови іміджу організації. Характеристика рівнів іміджу підприємства: соціокультурний, галузевий, рівень підприємства, рівень продукту, марки товару.

Література: [4, 8, 9, 10, 11].

Тема 14. Результативність та ефективність системи менеджменту

Сутність та основні параметри організаційних перетворень. Організаційні зміни та управління ними. Моделювання процесу організаційних перетворень. Опір змінам. Система подолання опору організаційних змін. Сутність результативності та ефективності менеджменту. Економічна, організаційна та соціальна ефективність управління. Показники економічної, організаційної та соціальної ефективності управління, їхній склад і методи визначення. Комплексний підхід до удосконалення управління організаціями.

Література: [2, 5,7, 9, 15].

**4. Структура залікового кредиту дисципліни «Менеджмент»
денна форма навчання**

	Кількість годин					
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Тренінг	Контрольні заходи
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи менеджменту						
Тема 1. Менеджмент: сутність, роль та методологічні основи	2	2	6	2	4	Усне опитування, тестові завдання, ситуаційні завдання, ессе
Тема 2. Розвиток менеджменту як науки управління	2	2	6			
Тема 3. Організація як об'єкт управління	2	2	6			
Тема 4. Планування як загальна функція менеджменту	2	2	6			
Тема 5. Організування як загальна функція менеджменту	4	4	6			
Тема 6. Контролювання як загальна функція менеджменту	2	2	6			
Тема 7. Мотивування як загальна функція менеджменту	2	2	6			Заліковий модуль по темах 1-7
Змістовний модуль 2. Етика управління та ефективність менеджменту						
Тема 8. Менеджмент груп і команд	2	2	6	2	4	Усне опитування, тестові завдання, ситуаційні та практичні завдання, ессе
Тема 9. Управління конфліктами і стресами в організації	2	2	5			
Тема 10. Влада і лідерство	2	2	5			
Тема 11. Управлінські рішення як інструмент менеджменту	2	2	5			
Тема 12. Інформація та комунікації у менеджменті	2	2	5			
Тема 13. Етика управління та імідж організації	2	2	5			
Тема 14. Результативність та ефективність системи менеджменту	2	2	5			Заліковий модуль по темах 8-14
Разом	30	30	78			4

заочна форма навчання

	Кількість годин			
	лекції	практичні заняття	самостійна робота	контрольні заходи
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи менеджменту				
Тема 1. Менеджмент: сутність, роль та методологічні основи	2	2	10	Усне опитування, тестування, ситуаційні задачі
Тема 2. Розвиток менеджменту як науки управління			10	
Тема 3. Організація як об'єкт управління			10	
Тема 4. Планування як загальна функція менеджменту			10	
Тема 5. Організування як загальна функція менеджменту	2	2	10	Усне опитування, тестування, ситуаційні завдання
Тема 6. Контролювання як загальна функція менеджменту			10	
Тема 7. Мотивування як загальна функція менеджменту			10	
Змістовий модуль 2. Етика управління та ефективність менеджменту				
Тема 8. Менеджмент груп і команд	2	2	10	Тестування, ситуаційні завдання
Тема 9. Управління конфліктами і стресами в організації			10	
Тема 10. Влада і лідерство			10	
Тема 11. Управлінські рішення як інструмент менеджменту	2	2	10	Усне опитування, тестування,
Тема 12. Інформація та комунікації у менеджменті			10	
Тема 13. Етика управління та імідж організації			10	
Тема 14. Результативність та ефективність системи менеджменту			8	
Разом	8	4	138	Екзамен

5. Тематика практичних занять

Змістовний модуль 1. Теоретичні основи менеджменту

Практичне заняття №1.

Тема: Сутність, роль та методологічні основи менеджменту

Мета: визначити сутність та завдання менеджменту, розглянути його цілі та головні напрямки діяльності, ознайомлення із основними законами, які регулюють управлінську діяльність

Питання для обговорення

- 1.1. Менеджмент як специфічна сфера людської діяльності
- 1.2. Менеджмент як система наукових знань
- 1.3. Сфери менеджменту
- 1.4. Методи досліджень
- 1.5. Закони менеджменту
- 1.6. Закономірності менеджменту
- 1.7. Принципи менеджменту

Дискусійні обговорення питань сутності менеджменту

Література: [8, 10, 11, 15].

Практичне заняття №2.

Тема: Розвиток менеджменту як науки управління

Мета: формування у студентів знань щодо сучасних шкіл менеджменту, історичного розвитку менеджменту.

Питання для обговорення

1. Історія розвитку управлінської думки у світі та в Україні
2. Характеристика інтегрованих підходів до управління
3. Вклад у розвиток управлінської науки зарубіжних та вітчизняних вчених
4. Розвиток управлінської науки в Україні

Дискусійні обговорення історичних аспектів розвитку науки про управління

Література: [5, 6, 7, 8, 15].

Практичне заняття №3.

Тема: Організація як об'єкт управління

Мета: Формування знань щодо сутності та видів організацій, внутрішнього і зовнішнього середовищ організації, її адаптації до ринкового середовища

Питання для обговорення

1. Сутність та види організацій.
2. Організація як відкрита динамічна система: керуюча та керована підсистеми.
3. Внутрішнє середовище організації. Характеристика складових внутрішнього середовища організації.
4. Зовнішнє середовище організації
5. Взаємодія організації зі стейкхолдерами. Карта стейкхолдерів.

Дискусійні обговорення організації як системи та її складових, ситуаційні задачі щодо макро- та мікросередовища організації.

Література: [4, 7, 9, 10, 14].

Практичне заняття №4.

Тема: Планування як загальна функція менеджменту

Мета: розглянути види планування, які застосовуються при управлінні підприємствами

Питання для обговорення

1. Функція планування, її суть та значення. Принципи та види планування
2. Процес визначення мети організації. Складники успіху фірми. Формулювання місії фірми.
3. Стратегічне планування та його стадії.
4. Особливості тактичного планування.
5. Ефективність планової діяльності підприємств

Практичні завдання щодо планування роботи менеджера

Література: [1, 8, 12, 13, 15].

Практичне заняття №5,6

Тема: Організування як загальна функція менеджменту

Мета: Набуття знань щодо змісту організування діяльності, процесу створення структури організації.

Питання для обговорення:

1. Сутність структури організації. Процес створення структури організації.
2. Поняття організаційної структури управління та чинники, що її визначають. Вимоги до організаційних структур.
3. Основні класи організаційних структур управління виробництвом. Бюрократичні та адаптивні структури та їх загальна характеристика.
4. Типи бюрократичних структур управління виробництва: лінійний, функціональний, комбінований, дивізійний (продуктова, орієнтована на споживача, регіональна структури).
5. Типи адаптивних структур управління: матричний, проектний. Органічна структура управління.
6. Розвиток організаційних структур управління в сучасних умовах господарювання

Практичні та ситуаційні завдання щодо організування менеджменту

Література: [4, 7, 9, 10, 11].

Практичне заняття №7.

Тема: Контролювання як загальна функція менеджменту

Мета: визначити роль контролю в процесі здійснення господарської діяльності

Питання для обговорення

1. Поняття контролю та його місце в системі управління
2. Види контролю в діяльності організації.
3. Етапи процесу контролювання
4. Модель процесу контролювання

Моделювання практичних ситуацій, пов'язаних з функцією контролювання

Література: [1, 6, 7, 8, 11, 16]

Практичне заняття №8.

Тема: Мотивування як загальна функція менеджменту

Мета: освоїти мотиваційні фактори, які впливають на поведінку працівника

Питання для обговорення

1. Поняття та процес мотивування
2. Основні теорії мотивування
3. Розроблення системи мотивування в організації
4. Моделі мотивування діяльності менеджера
5. Зв'язок заробітної плати із результатами роботи. Матеріальне та нематеріальне стимулювання: особливості, переваги та недоліки.

Практичні завдання щодо системи мотивування в організації

Література: [1, 6, 7, 8, 11, 16]

Змістовий модуль 2. Етика управління та ефективність менеджменту

Практичне заняття № 9.

Тема: Менеджмент груп та команд

Мета: визначити роль управління груп та організацій в системі менеджменту

Питання для обговорення

1. Поняття та сутність груп в організації. Причини виникнення груп в організації.
2. Формальні та неформальні групи. Порівняльна характеристика формальних та неформальних груп. Характеристика стадій формування груп.
3. Модуль групової поведінки Дж.Хоманса. Визначення впливу факторів зовнішнього середовища на групову поведінку як вихідний пункт моделі. Фактори середовища за логікою Хоманса. Практичні висновки по моделі Хоманса
4. Типи формальних груп. Характерні риси робочих груп.
5. Особливості управління формальними групами. Особливості неформальних груп. Фактори, що впливають на діяльність неформальних груп.
6. Характеристика підходів щодо розподілу ролей між членами групи

Ситуаційні завдання щодо управління формальними групами

Література: [1, 6, 7, 8, 11, 16]

Практичне заняття №10.

Тема. Управління конфліктами і стресами в організації

Мета: Формування знань щодо сутності конфлікту як процесу та його природи, типів конфліктів і причин виникнення конфліктів, сутності стресу та його природи, причин виникнення стресів та їх нейтралізації.

Питання для обговорення:

1. Поняття конфлікту та природа конфлікту.
2. Типи конфліктів.
3. Причини виникнення конфліктів.
4. Конфлікт як процес.
5. Модель виникнення конфлікту та управління ним.
6. Структурні та міжособові методи управління конфліктною ситуацією.

7. Поняття та природа стресу.
8. Причини виникнення стресів: організаційні та особистісні фактори.
9. Необхідність нейтралізації стресів.
10. Управління стресовими ситуаціями.

Моделювання практичних ситуацій, пов'язаних з вирішенням конфлікту
Література: [1,4,7,8, 16]

Практичне заняття №11.

Тема: Влада та лідерство

Мета: набуття знань щодо норм керованості, сутності поняття керівництва. визначення лідерських якостей менеджера

Питання для обговорення

1. Суть влади та відповідальності управління
2. Основні типи лідерства та інструменти його забезпечення
3. Емоційна компетенція менеджера
4. Методи формування функціонально адаптованого менеджера

Ситуаційні завдання щодо поведінки різних типів лідерства
Література: [1, 6, 8, 10, 15].

Практичне заняття №12.

Тема: Управлінські рішення як інструмент менеджменту

Мета: формування у студентів знань щодо сутності управлінських рішень, підготовки та їх прийняття.

Питання для обговорення

1. Сутність управлінських рішень. Управлінське рішення як результат управлінської діяльності. Класифікація управлінських рішень. Умови прийняття управлінських рішень.
2. Фактори, що впливають на процес прийняття управлінських рішень. Моделі прийняття управлінських рішень. Взаємозалежність рішень. Підходи до прийняття рішень.
3. Різновиди технологій прийняття рішень.
4. Якість управлінських рішень.

Дискусійні обговорення підходів прийняття управлінських рішень
Література: [1,2, 6, 8, 14, 15, 17].

Практичне заняття 13

Тема: Інформація та комунікації у менеджменті .

Мета: Формування знань щодо використання інформації та управління організаційними комунікаційними процесами у менеджменті

Питання для обговорення

1. Інформація, її види та роль у менеджменті.
2. Носії інформації.
3. Класифікація інформації. Вимоги до інформації.

4. Комунікації і управлінська діяльність
5. Сутність комунікацій. Комунікаційний процес.
6. Комунікаційні канали. Невербальні комунікації.
7. Зворотний зв'язок в комунікаціях.
8. Організаційні комунікації.
9. Формальні канали комунікацій. Неформальні канали комунікацій.
10. Командні комунікації.
11. Управління організаційними комунікаціями.
12. Комунікаційні бар'єри. Подолання комунікаційних бар'єрів.

Дискусійні обговорення питання комунікацій в управлінській діяльності

Література: [1, 3, 4, 9, 11, 14, 16,21]

Практичне заняття 14

Тема: Етика управління та імідж організації

Мета: Формування знань щодо сутності та ролі етики управління та іміджу організації.

Питання для обговорення

1. Поняття та види етики управління
2. Підходи до формування суспільно позитивного іміджу організації
3. Кодекси організаційної поведінки
4. Соціальні проекти та ініціативи для забезпечення суспільно позитивного іміджу організації

Дискусійні обговорення етики в управлінській діяльності

Література: [4, 8, 9, 10, 11].

Практичне заняття №15

Тема: Результативність та ефективність менеджменту

Мета: Формування знань щодо сутності ефективності менеджменту, особливостей оцінювання різних видів ефективності

Питання для обговорення

1. Сутність результативності й ефективності менеджменту.
2. Особливості оцінювання різних видів ефективності.
3. Чинники впливу на ефективність управління.
4. Концепції визначення ефективності менеджменту в організації.
5. Підходи до оцінки ефективності менеджменту в організації.
6. Економічна, організаційна та соціальна ефективність менеджменту.
7. Критерії ефективності менеджменту.
8. Системи показників економічної, організаційної та соціальної ефективності менеджменту, їх склад і методи визначення.

Дискусійні обговорення питань результативності та ефективності менеджменту

Література: [2, 5,7, 9, 15].

6. Тренінг з дисципліни «Менеджмент»

Мета тренінгу орієнтована на формування студентами системи базових знань з теорії і практики менеджменту, прийняття управлінських рішень, створення ефективних комунікаційних мереж, планування, організація, мотивація та контроль в організації. До того ж оволодіння цими положеннями має виробити у студентів навички практичного використання знань щодо управління організацією та прийняття виважених управлінських рішень.

Успішне проходження тренінгу сприяє посиленню практичної спрямованості у підготовці фахівців за ступенем вищої освіти «бакалавр». Тренінг передбачає виконання завдання на прикладі аналітичних даних конкретної організації.

Порядок проведення тренінгу

1. Вступна частина проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.

2. Організаційна частина полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття.

3. Практична частина реалізовується шляхом виконання завдань у групах студентів у кількості 3-5 осіб по темі тренінгового заняття.

Тематика тренінгу: Управління організацією в сучасних умовах господарювання

Тренінг передбачає виконання наступних завдань:

1. На прикладі обраної організації дати характеристику діяльності та основних результатів господарювання, проаналізувати діючу структуру системи управління організації.

2. Оцінити ефективність системи управління організації та виявити проблемні місця

3. Запропонувати та обґрунтувати напрями підвищення ефективності системи управління в організації на базі оцінки нестабільності зовнішнього середовища та аналізу внутрішнього середовища, а також заходи по оптимізації її управлінської структури

4. Підведення підсумків. Презентація виконаної роботи в групах. Обговорення результатів виконання завдань, обмін думками з проблематики теми тренінгу, підведення підсумків, оцінка результативності роботи в групах та досягнення поставлених цілей тренінгу.

Тренінг оцінюється за 100-бальною шкалою і визначається як середньозважена величина наступних його складових:

-80% - повнота виконання завдань тренінгу;

-20% - оцінка презентаційних матеріалів за результатами виконання тренінгових завдань

7. Самостійна робота студентів

Для успішного вивчення і засвоєння дисципліни «Менеджмент» студенти повинні володіти значним обсягом інформації, частину якої вони отримують і опрацьовують шляхом самостійної роботи. Вона полягає в опрацюванні навчальної і наукової фахової літератури, спеціальних джерел інформації та інших матеріалів щодо питань організації управління підприємств, а також підготовці презентаційних виступів, що оцінюються за 100-бальною шкалою і визначається як сукупність питомої ваги кожної складової:

-80% - підготовка презентації;

-20% - захист презентації.

Обговорюються результати виконання завдань. Обмін думками з питань, які виносились на самостійну роботу.

Тематика самостійної роботи:

1. Менеджмент: сутність, трактування, особливості.
2. Особливості розвитку та проблеми менеджменту на сучасному етапі в Україні.
3. Менеджер і підприємець: спільні риси і відмінності.
4. Портрет менеджера: риси, якості, функції та ролі (на прикладах менеджерів ефективних компаній).
5. Роль підприємця у процесі управління діяльністю організації.
6. Сутність і взаємозв'язок функцій менеджменту.
7. Розпорядчий вплив: сутність та роль в управлінні.
8. Сутність, роль та особливості використання соціальних та психологічних методів в управлінні.
9. Особливості становлення зарубіжних систем менеджменту, їх характеристики
10. Роберт Оуен і його внесок в сучасний менеджмент персоналу.
11. Управління у роботах Чарльза Беббіджа.
12. Генрі Форд і його підхід до управління.
13. Фредерік Уінслоу Тейлор і його роботи з менеджменту.
14. Управлінська думка Генрі Лоуренса Гантта.
15. Френк і Ліліан Гілбрет, їх внесок у розвиток менеджменту.
16. Роль Анрі Файоля в менеджменті. Лінделл Урвік і його внесок в менеджмент.
17. Мері Паркер Фоллет і її внесок у менеджмент.
18. Джордж Елтон Мейо, його роль в становленні школи людських відносин.
19. Фредерік Херцберг і його роботи в галузі управління.
20. Внесок Вернадського Івана Васильовича та Бунге Миколи Христяновича в розвиток управлінської думки в Україні.

21. Туган–Барановський Михайло Іванович, його внесок в менеджмент.
22. Управлінські рішення та вимоги до них.
23. Управлінські обстеження внутрішніх сильних і слабких сторін організації.
24. Принципи формування, переваги та недоліки типів організаційних структур управління.
25. Дивізійна організаційна структура та її типи: дивізійно-продуктова, дивізійна, орієнтована на споживача, дивізійно-регіональна.
26. Контролювання людських, матеріальних та фінансових ресурсів в організації.
27. Поняття мотивування. Взаємозв'язок потреб, спонукань, цілей і винагород працівника в процесі мотивування.
28. Теорії і моделі процесів мотивування: змістовний і процесний підходи.
29. Використання теорії Маслоу в управлінні та її критика.
30. Двофакторна теорія Герцберга, її застосування на практиці та критика.
31. Теорія потреб МакКлелланда.
32. Теорія очікування і застосування її в практиці управління.
33. Теорія справедливості і застосування її в практиці управління.
34. Стимулювання праці: цілі, принципи, види, форми.
35. Феномен влади, поняття керівництва і лідерства в менеджменті

8. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни „Менеджмент” використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне опитування, тестування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів самостійної роботи студентів;
- оцінювання тренінгу;
- екзамен.

9. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Менеджмент» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5
10 %	10 %	10 %	10 %	5%	15%	40%
Поточне оцінювання	Модульний контроль 1	Поточне оцінювання	Модульний контроль 2	Тренінг	Самостійна робота	Екзамен
Оцінюється як середнє арифметичне з оцінок, отриманих по темах 1-7	Підсумкова модульна контрольна робота по 1-7 темах Теоретичні питання (2 питання по макс 25 балів) Тестові завдання (5 тестів по 5 балів за тест) – макс. 25 балів Задача 1 – макс. 25 балів	Оцінюється як середнє арифметичне з оцінок, отриманих по темах 8-14	Підсумкова модульна контрольна робота по 8-14 темах Теоретичні питання (2 питання по макс 25 балів) Тестові завдання (5 тестів по 5 бали за тест) – макс. 25 балів Задача 1 – макс. 25 балів	Оцінюються за 100-бальною шкалою як середньозважена величина його складових: -80% - повнота виконання завдань тренінгу; -20% - оцінка презентаційних матеріалів	Сукупність питомої ваги кожної складової: -80% - виконання відповідного завдання; -20% - захист виконаного завдання.	Теоретичні питання (3 питання по макс 15 балів) Тестові завдання (10 тестів по 3 бали за тест) – макс. 30 балів Задача 1 – макс. 25 балів

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор	1-14
2.	Проекційний екран	1-14
3.	Комунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, GoogleChrome, Firefox)	1-14
4.	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1-14
5.	Програмне забезпечення: ОС Windows	1-14
6.	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; PowerPoint і т. і.)	1-14

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Брич В. Я., Корман М. М. Креативний менеджмент : підручник. Тернопіль. нац. екон. ун-т. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 219 с.
2. Білорус Т. В. Менеджмент. Практикум: навч. посіб. Київ : Наукова столиця, 2020. 185 с.
3. Домбровська Н., Фаріон В. Цифрова трансформація в менеджменті підприємства: адаптація бізнес-моделей під впливом інноваційних технологій. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 3. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/6114>
4. Краус К.М., Краус Н.М., Радзіховська Ю.М. Менеджмент і маркетинг: посібник. Київ: Аграр Медіа Груп, 2022. 241 с.
5. Ковтун Н. С., Літовченко Б. В. Історія вчень менеджменту. Практикум : навчальний посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 75 с.
6. Менеджмент: навч. посіб. за ред. Н. С. Краснокутська та ін. Харків: Друкарня Мадрид, 2019. 230 с.
7. Менеджмент: навчально-методичний посібник для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» денної форми навчання / уклад.: О.В. Овсієнко. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 144 с
8. Менеджмент : Підручник / С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек та ін.; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка». Житомир: Вид-во «Рута», 2021. 856 с
9. Менеджмент і адміністрування : підручник для бакалаврів. за ред. Терлецької Н.М., Антохова А.А. та ін.. Чернівці : 2022. 684 с.
10. Менеджмент. Навчальний посібник. За заг. редакцією проф. Балашова А.М. та проф. Мошека Г.С. Київ: Видавництво Ліра-К, 2022. 646 с.
11. Основи менеджменту: Конспект лекцій: навч. посіб. для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2021. 166 с.

12. Сумець О. М. Стратегічний менеджмент: підручник. Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременчуц. льот. коледж. Харків : ХНУВС, 2021. 207 с.
13. Стратегічне управління: методичні рекомендації до вивчення дисципліни для здобувачів спеціальності 073 «Менеджмент» ОПП «Менеджмент» першого (бакалаврського) рівня/ [уклад: Немченко Т.А., С.В.Коваленко] ; Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький : ЦНТУ, 2023. 23 с.
14. Петруня Ю. Є., Петруня В. Ю. Менеджмент. Практикум: навч. посіб. Дніпро : Ун-т мит. справи та фінансів, 2019. 103 с.
15. Шкільняк М. М, Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Крисько Ж. Л., Демків І. О. Менеджмент: підручник. Тернопіль: ЗУНУ, 2022 р. 258 с.
16. Herasymenko Y. V., Pidvalna O. G. Management (basic course): textbook. Vinnytsia: "Konsol LLC". 2020, 240 p.
17. Balanovska T., Havrysh O., Gogulya O. Developing enterprise competitive advantage as a component of anti-crisis management. Entrepreneurship and Sustainability Issues. 2019. Vol. 7. No. 1. pp. 303-323. URL: https://jssidoi.org/jesi/uploads/articles/25/Balanovska_Developing_enterprise_competitive_advantage_as_a_component_of_anticrisis_management.pdf
18. Balanovska T., Gogulya O., Dramaretska K., Voskolupov V., Holik V. Using marketing management to ensure competitiveness of agricultural enterprises. Agricultural and Resource Economics: International Scientific EJournal. 2021. Vol. 7 (3). Pp. 142-161. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.03.09> URL: <https://arejournal.com/are/article/view/459>
19. Robbins, Stephen P. (2019). Fundamentals of management: essential concepts and applications. Stephen P. Robbins, David A. DeCenzo, MaryCoulter. 8th ed. URL: <http://www.mim.ac.mw/books/Fundamentals%20of%20Management.pdf>
20. Prasad, L. M. (2020). Principles and practice of management. SultanChand&Sons. 536 p
21. ЯкоккаЛи. Кар'єра менеджера. URL : <http://www.management.com.ua/bp/bp006.html>